

शिक्षकांसाठी सूचना

प्रथम भाषा : मराठी - इ. सातवी

संकलित मूल्यमापन २ : २०१७-१८

इयत्ता - सातवी, विषय : मराठी

लेखी	तोंडी	एकूण गुण
५०	१०	६०

शिक्षकांसाठी महत्त्वाचे :

- शासन निर्णय दि. १४ जुलै २०१७ नुसार 'प्रगत शैक्षणिक महाराष्ट्र' कार्यक्रमातील चाचण्यांतून त्या त्या इयत्तांच्या क्षमतांबरोबरच प्रत्येक विद्यार्थ्यांने शिकण्यासाठी आवश्यक असलेल्या मूलभूत क्षमतांच्या संपादणुकीची पडताळणी करणे आवश्यक आहे.
- राज्यात '१००% विद्यार्थ्यांचा मूलभूत वाचन क्षमता विकास कार्यक्रम' कार्यान्वित झाला आहे. या कार्यक्रमात प्रत्येक विद्यार्थ्यांला मूलभूत वाचन क्षमता प्राप्त होण्यासाठी विद्यार्थिनिहाय कृती कार्यक्रम घेण्यात येत आहे. संकलित चाचणी-२ द्वारे त्या त्या इयत्तेच्या क्षमतांबरोबरच प्रत्येक विद्यार्थ्यांची मूलभूत वाचन क्षमता पडताळून पाहणे अपेक्षित आहे.
- इयत्ता दुसरी ते आठवीच्या प्रश्नपत्रिकांमध्ये प्रकट वाचनासाठी दिलेले उतारे प्रत्येक विद्यार्थ्यांच्या केवळ मूलभूत वाचन क्षमतेची पडताळणी करण्यासाठी आहेत. शिक्षक सूचना पत्रिकेत दिलेल्या निकषानुसार त्यासाठी गुणदान करावे.
- प्रत्येक इयत्तेत मूलभूत वाचन क्षमतेसाठी ५ गुण (मोठ्या आवाजात वाच) व मूलभूत लेखन क्षमतेसाठी ५ गुण (शब्द ऐकून लिही) असे एकूण १० गुण मूलभूत क्षमतांवर आधारित प्रश्नांसाठी आहेत.
- इयत्तानिहाय समजपूर्वक वाचन क्षमता तपासण्यासाठी स्वतंत्र गद्य/पद्य उतारा देण्यात आला आहे. तो प्रत्येक मुलाला वाचायला द्यावा व शिक्षक सूचना पत्रिकेतील निकषानुसार गुणदान करावे.

लेखी प्रश्नांबाबत शिक्षकांना सूचना

प्र. १) शब्द ऐकून लिही.

(गुण ५)

क्षेत्र : लेखन (श्रुतलेखन)

उद्दिष्ट : जोडाक्षरसहित व जोडाक्षरविरहित शब्दांचे लेखन तपासणे.

- सूचना :
- यादीतील शब्द मोठ्याने व स्पष्ट वाचावा. शब्दाचा अर्थ लक्षात यावा म्हणून शब्द सलग वाचावा.
 - मग २ सेकंद थांबून शब्द पुन्हा वाचावा.
 - मुलांचा शब्द लिहून झाल्यावर त्यांना शब्द तपासण्याची सूचना देऊन शब्द पुन्हा एकदा वाचावा.

शब्द :

१) सहल	२) चाबूक
३) आकारमान	४) रोजनिशी
५) दिनांक	६) डौलदार
७) डॉलर	८) ग्रंथालय
९) आच्छादित	१०) फॅशन

संकलित मूल्यमापन २ : २०१७-१८ : शिक्षकांसाठी सूचना : इयत्ता - सातवी : विषय - मराठी : (१)

गुणदान : प्रत्येक योग्य शब्दास अर्धा गुण याप्रमाणे गुणदान करावे.

हा प्रश्न तपासताना पुढील बाबी लक्षात घ्याव्यात. शब्द सलग लिहिला असेल व लेखननियमानुसार बरोबर असेल तरच गुण द्यावा. उदा. 'डौलदार' ऐवजी 'डऊलदार' किंवा 'फॅशन' ऐवजी 'फ्याशन' असे लिहिल्यास गुण देऊ नयेत.

प्र. २) खालील उतारा मनात वाच आणि प्रश्नांची उत्तरे लिही. (गुण ५)

योग्य उत्तरे व गुणदान

अ) (३) नववर्षाच्या संकल्पाबद्दल (गुण १)

ब) कुपोषित बालकांना पुरेसे जेवण मिळत नाही, त्यामुळे प्रोटिन्स, व्हिटॅमिन, (गुण २)
मिनरल्स त्यांना मिळत नाहीत म्हणून ती वाळलेली आहेत.

क) भूक असेल तितकेच अन्न ताटात घ्यावे, अन्न वाया घालवू नये. (गुण २)
(प्रत्येक बाबीस एक गुण याप्रमाणे गुण द्यावेत.)

प्र. ३) खालील कविता मनात वाच आणि प्रश्नांची उत्तरे लिही. (गुण ५)

योग्य उत्तरे व गुणदान

अ) कवीच्या मते खडतर आयुष्याच्या डोळ्याला डोळा भिडवून, न घाबरता (गुण १)
उत्तर द्यावे.

ब) ग्रहताऱ्यांची आंधळी भीती बाळगून नक्षत्रांची गुलामी स्वीकारू नये. (गुण २)
(या आशयाचे उत्तर स्वीकारावे. एका मुद्द्याला एक गुण याप्रमाणे
गुणदान करावे.)

क) पाय असावे जमिनीवरती, कवेत अंबर घेताना (गुण २)
(अशा आशयाचे उत्तर स्वीकारावे. एका मुद्द्यास प्रत्येकी १ गुण द्यावा.)

प्र. ४) खालील उतारा मनात वाच आणि प्रश्नांची उत्तरे लिही. (गुण ५)

योग्य उत्तरे व गुणदान

अ) (२) कीर्तन (गुण १)

ब) देवळात जाऊ नका, मूर्तीपूजा करू नका, देवापुढे पैसा, फळे ठेवू नका, (गुण २)
तीर्थक्षेत्राला जाऊ नका, सत्यनारायण पुजू नका, पोथीपुराणातल्या चमत्कारावर
विश्वास ठेवू नका यापैकी कोणतेही दोन लिहिल्यास प्रत्येकी एक गुण द्यावा.

क) रंजल्या गांजलेल्यांना आणि अनाथ अपंगितांना हृदयाशी धरणाऱ्याला (गुण २)
तुकोबा साधू म्हणत असत. प्रत्येक मुद्द्यास एक गुण.

प्र. ५) खालील उतारा मनात वाच आणि प्रश्नांची उत्तरे लिही. (गुण ५)

योग्य उत्तरे व गुणदान

अ) (३) दाढी आणि मिश्या (गुण १)

ब) लेखक दाढी-मिश्यांना घाबरत असत तर दादा मात्र स्वतःला आणि दिसेल (गुण २)

त्या चित्राला, फोटोला दाढी-मिश्या काढीत असत.

या आशयाचे उत्तर स्विकारावे. (प्रत्येकी अर्धा गुण याप्रमाणे गुण द्यावेत.)

क) लेखकाला दाढी-मिश्या म्हणजे रोग वाटत असे आणि तो बायकांना होत (गुण २)

नाही म्हणून मुलीबाळीत रमत या आशयाचे उत्तर स्वीकारावे.

(प्रत्येक बाबीस १ गुण)

प्र. ६) खालील प्रश्न दिलेल्या सुचनेनुसार सोडव. (गुण १०)

योग्य उत्तरे व गुणदान

अ) १) करावे तसे भरावे २) अति तेथे माती ३) पळसाला पाने तीनच (गुण २)

(कोणत्याही दोन म्हणी लिहिल्यास प्रत्येकी एक गुण द्यावा.)

ब) क्रियाविशेषण - सावकाश (गुण १)

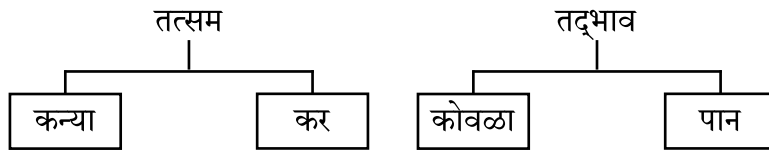
क) सामान्यरूप - मैदाना (गुण १)

ड) आई म्हणाली, “दोन्ही घे; पण लवकर आवर, कारण जोराचा पाऊस (गुण १)

सुरू होईल.” (प्रत्येक विरामचिन्हाला अर्धा गुण)

इ) उद्गारार्थी, प्रश्नार्थी (प्रत्येकी एक गुण द्यावा.) (गुण २)

फ) (गुण २)

प्रत्येक बरोबर शब्दाला अर्धा गुण द्यावा.

ग) पुण्याहून - पंचमी (गुण १)

प्र. ७) खाली दिलेल्या प्रसंगाच्या आधारे संवाद तयार करून लिही.

(गुण ५)

क्षेत्र : स्व-अभिव्यक्ती (लेखन)

उद्दिष्ट : स्व-अभिव्यक्ती तपासणे.

गुणदान : प्रमाण भाषेचा वापर अपेक्षित नाही.

गुण	निकष
५	<ul style="list-style-type: none">किमान साठ शब्दांत लेखन केलेले आहे.दिलेल्या प्रसंगाचा संदर्भ लक्षात घेऊन संवाद लेखन केले आहे. संवादाला सुसंगत सुरुवात आणि शेवट आहे.संवाद खुलवण्यासाठी बारकावे व तपशील दिले आहेत.पात्रे व त्यांची भूमिका यांचा विस्तार केलेला आहेदिलेल्या तपशीलांची (घटना क्रमाची) सविस्तर मांडणी करून लेखन खुलवण्याचा प्रयत्न केला आहे.
४	<ul style="list-style-type: none">दिलेल्या प्रसंगाचा संदर्भ लक्षात घेऊन संवाद लेखन केले आहे.संवादाला सुसंगत सुरुवात आणि शेवट आहे.पात्रे व त्यांची भूमिका यांचा फारसा विस्तार केलेला नाही.दिलेल्या तपशीलांचा मर्यादित विस्तार.
३	<ul style="list-style-type: none">दिलेल्या प्रसंगाचा संदर्भ लक्षात घेऊन संवाद पूर्ण करण्याचा प्रयत्न केला आहे.वाक्यरचना काही ठिकाणी विस्कळीत असू शकते.दोन व्यक्तीरेखा काही प्रमाणात उभ्या करण्याचा प्रयत्न.लिखाणात काही ठिकाणी सलगता, सुसंगतपणा नाही त्यामुळे संपूर्ण संवादाचा एकत्रित विचार करून अर्थबोध नाही.
२	<ul style="list-style-type: none">दिलेल्या प्रसंगाचा एकत्रित विचार करून लेखन केले आहे; पणवाक्यरचना नीट नाही.लिहिताना दिलेल्या सर्व तपशीलांचा वापर नाही.दोन वेगवेगळ्या व्यक्तीरेखा उभ्या केलेल्या नाहीत.
१	दिलेल्या प्रसंगाचा सुटा-सुटा विचार करून वाक्यांचे लेखन, वाक्यात सलगता नाही.
०	काहीही लिहिलेले नाही किंवा केवळ शब्दलेखन किंवा अर्धवट वाक्य.

प्र. ८) खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर कल्पना करून तुझ्या शब्दांत लिही.

१) झाड बोलू लागले तर...

(गुण ५)

२) मी रोबोट झालो तर...

३) मी मुख्याध्यापक झालो तर...

क्षेत्र : स्व-अभिव्यक्ती (लेखन)

उद्दिष्ट : स्व-अभिव्यक्ती तपासणे.

गुणदान :

गुण	निकष
५	<ul style="list-style-type: none">किमान ६० शब्दांत लेखन केले आहे.लेखनाला सुसंगत सुरुवात व शेवट आहे.वाक्यरचना नीट आहे.कल्पनांचा विस्तार नेमका व विषयाला धरून झाला आहे.लेखनात बारकावे व तपशील दिल्याने लेखन प्रभावी झाले आहे.
४	<p>विषयाचा संदर्भ लक्षात घेऊन केलेले लिखाण ज्यात,</p> <ul style="list-style-type: none">लेखनाला सुरुवात व शेवट अशी रचना करण्याचा प्रयत्न.वाक्यरचना नीट आहे (एक-दोन ठिकाणी विस्कळीत असू शकते)कल्पनेचा विस्तार सविस्तर केलेला आहे.
३	<p>विषयाचा संदर्भ लक्षात घेऊन केलेले लिखाण ज्यात,</p> <ul style="list-style-type: none">वाक्यरचना काही ठिकाणी नीट आहे.लेखन मुद्देसूद करण्याचा प्रयत्न दिसतो.कल्पना विस्तार मर्यादित व अगदीच थोडा केलेला आहे.
२	<p>विषयाचा संदर्भ लक्षात घेऊन केलेले लिखाण ज्यात,</p> <ul style="list-style-type: none">वाक्यरचना तुटक आहे.विषयाला धरून वरवरचे, ढोबळमानाने केलेले लेखन, लेखनात विस्कळीतपणा आहे.
१	<p>विषयाचे शीर्षक वापरून केलेले वाक्यांचे सुटे-सुटे लिखाण, काही शब्द बदलून केलेले वाक्यांचे परत परत लेखन.</p>
०	<p>काहीही लिहिलेले नाही किंवा दिलेल्या विषयांचा विचार न करता केलेले असंबद्ध लिखाण किंवा केवळ शब्दलेखन.</p>

संकलित मूल्यमापन २ : २०१७-१८ : शिक्षकांसाठी सूचना : इयत्ता - सातवी : विषय - मराठी : (५)

प्र. ९) तुझी मैत्रीण मनिषाने 'बेटी बचाओ' या विषयावरील जिल्हास्तरीय भाषण स्पर्धेत प्रथम क्रमांक मिळविला. त्याबद्दल तिचे अभिनंदन करणारे पत्र लिही. (गुण ५)

क्षेत्र : स्व-अभिव्यक्ती

उद्दिष्ट : लेखी स्व-अभिव्यक्ती तपासणे.

गुण	निकष
५	<ul style="list-style-type: none"> दिलेल्या विषयाचा संदर्भ लक्षात घेऊन पत्र लिहिलेले आहे. पत्राला सुसंगत सुरुवात आणि शेवट आहे. पत्राचा आशय मुद्देसूद आहे. निर्णयामागची भूमिकाही स्पष्ट केली आहे.
४	<ul style="list-style-type: none"> दिलेल्या विषयाचा संदर्भ लक्षात घेऊन पत्र लिहिलेले आहे. पत्राची सुसंगत सुरुवात आणि शेवट आहे. तपशिलाचा मुद्देसूद विस्तार केला आहे.
३	<ul style="list-style-type: none"> दिलेल्या विषयाचा संदर्भ लक्षात घेऊन पत्र पूर्ण करण्याचा प्रयत्न केला आहे. पत्राच्या विषयाचा आशय लक्षात येईल असे मुद्दे मांडलेले आहेत. पत्रातील लिखाण ओघवते नसले तरी वाक्यरचना बरी आहे. लिखाणात काही ठिकाणी सलगता, सुसंगतपणा नाही. विषयाचा विस्तार थोडक्यात आणि मर्यादित केलेला आहे.
२	<ul style="list-style-type: none"> दिलेल्या विषयाचा एकत्रित विचार करून लेखन केले आहे; पण वाक्यरचना व्यवस्थित नाही. लिहिताना विषयाचा तपशील दिलेला नाही. पत्राची रचना विस्कळीत आहे.
१	दिलेल्या विषयाचा विचार करून वाक्यांचे सुटे सुटे लेखन.
०	काहीही लिहिलेले नाही किंवा दिलेल्या संदर्भाचा विचार न करता केलेले असंबद्ध लिखाण किंवा केवळ शब्दलेखन

तोंडी प्रश्नांबाबत शिक्षकांना सूचना

प्र. १०) खालील उताऱ्याचे प्रकट वाचन करून घेणे.

(गुण ५)

उद्दिष्ट :

- हा प्रश्न विद्यार्थ्यांची मूलभूत वाचन क्षमता तपासण्यासाठी आहे.

प्रश्नकर्त्यासाठी सूचना :

- हा प्रश्न तोंडी असल्याने एकेका विद्यार्थ्यांना जवळ बोलावून घ्यावयाचा आहे.
- वर्गात जास्त मुले असल्यास दोन ते तीन दिवसांत चाचणीचा हा भाग पूर्ण करता येईल.

प्रश्नकर्त्याने देण्याची सूचना : मी तुला एक उतारा वाचायला देणार आहे. तो उतारा मोठ्या आवाजात वाच.

उतारा :

रविवारचा दिवस, शाळेला सुट्टी होती. हवेत खूप उकाडा जाणवत होता. कबीर आणि मीरा अंगणात झाडाखाली खेळत होते. अचानक आकाशात काळेकाळे ढग जमले. विजांचा कडकडाट सुरू झाला. पावसाचे तपोरे थेंब पडायला लागले. कबीर आणि मीरा पावसात चिंब भिजले. अंगणात पाणी वाहू लागले. दोघेही पाण्यात नाचले. अंगावर पाणी उडवले.

तासाभराने आतून आईचा आवाज आला. “कबीर, मीरा झालं ना खेळून आता? चला कपडे बदलून घ्या.”

वाचनासाठीचे गुणदान :

गुण	निकष
५	उताऱ्याचे योग्य गतीने विरामचिन्हे लक्षात घेऊन केलेले वाचन.
४	काही वाक्यांचे विरामचिन्हे लक्षात घेऊन केलेले वाचन.
३	उताऱ्याचे प्रयत्नपूर्वक वाचन. वाचनातून वाक्याचा बोध होतो आहे.
२	मदत न करता शब्दांचे वाचन. वाचनातून वाक्याचा व अर्थाचा बोध होत नाही.
१	मदत करून काही शब्दांचे वाचन, वाचनातून वाक्याचा बोध होत नाही.
०	उतारा वाचण्यात रस दाखविला नाही, मदत करूनही वाचता आले नाही.

संकलित मूल्यमापन २ : २०१७-१८ : शिक्षकांसाठी सूचना : इयत्ता - सातवी : विषय - मराठी : (७)

प्र. ११) खालील कवितेचे वाचन करून घेणे.

(गुण ५)

प्रश्नकर्त्यासाठी सूचना :

- हा प्रश्न मुलाचे आकलन तपासण्यासाठी आहे.
- हा प्रश्न तोंडी असल्याने एकेका विद्यार्थ्याला जवळ बोलावून विचारायचा आहे.
- वर्गात जास्त मुले असल्यास दोन ते तीन दिवसांत चाचणीचा हा भाग पूर्ण करता येईल.

प्रश्नकर्त्याने देण्याची सूचना : मी तुला एक कविता वाचायला देणार आहे. ती कविता वाच. मग मी तुला काही प्रश्न विचारणार आहे, त्यांची उत्तरे तू द्यायचीस.

कविता :

झाडे जर का नसती येथे
कसे बरे मग झाले असते ?
गरीब बिचाऱ्या पक्ष्यांनी या
घरटे कुठे बांधले असते ?

झाडे जर का नसती येथे
डुलली असती कशी पालवी ?
बसावयाला कुठून मिळती
थंड सावली हिरवी हिरवी ?

झाडे जर का नसती येथे
नसते आंबे, पेरू, नारळ,
नसती केळी, चिकू, पपनस,
नसते दिसले एक गोड फळ

झाडे जर का नसती येथे
दिसले असते भयाण सारे
रुक्ष मोकळ्या माळावरती
फिरले असते भणभण वारे !

– शांता शेळके

आता मुलाने वाचलेल्या उताऱ्यावर आधारित खालील प्रश्न विचारणे.

(गुण ५)

- उत्तरे शोधण्यासाठी उतारा परत वाचण्याची संधी मुलास द्यावी.

योग्य उत्तर गुण

अ) झाडे नसतील तर पक्ष्यांना कोणती अडचण निर्माण होईल ?
घरटे बांधता येणार नाही.

(१)

ब) झाडे नसती तर काय झाले असते असे कवयित्रीने म्हटले आहे ?
पक्ष्यांना घरटे बांधता आले नसते, थंड सावली मिळाली नसती, गोड फळे
मिळाली नसती, रान रुक्ष व भयाण वाटले असते.
(यांपैकी दोन बाबी सांगितल्यास २ गुण द्यावेत.)

(२)

क) तुमच्या आजूबाजूला झाडे लावण्यासाठी व वाढविण्यासाठी
काय काय प्रयत्न करायला हवेत असे तुला वाटते ?

(२)

(योग्य उत्तर स्वीकारून गुण द्यावेत.)

■■■